

**„NYELVKALAND ME”
PROJEKTCÉLOK, PROJEKTMÓDSZERTAN ÉS
A MEGVALÓSÍTÁS TAPASZTALATAI**

**„NYELVKALAND ME”
PROJECT OBJECTIVES, METHODOLOGY AND
IMPLEMENTATION EXPERIENCE**

KEGYES ERIKA¹

Absztrakt: A Nyelvkaland ME, amely a Magyarország kormánya által kiírt *Nyelvtanulással a boldogulásért* (EFOP-3.2.14-17-2017-00005) című pályázat nyertes projektje volt, 2018 és 2020 között eredményesen járult hozzá ahhoz, hogy az Észak-Magyarország régióban pozitív irányba mozduljon el a nyelvtanulók nyelvtanulási motivációja, fejlődjenek a nyelvi kompetenciáik. Az élménypedagógiai módszerekre támaszkodó nyelvoktatási formák bevezetése a régió hátrányos helyzetű középiskoláiban ahhoz is hozzá tudott járulni, hogy átalakuljon a nyelvtanárok és a nyelvtanárjelöltek együttműködése, aminek eredményeképpen valóban újszerű élmények részesei lehettek a nyelvtanulók és a nyelvtanárok egyaránt. Az alábbi tanulmányban a projekt célrendszerét, résztvevőit, a projektben megvalósult kompetenciafejlesztés három alapvető pillérét és az e három terület közötti összefüggéseket mutatjuk be részletesen².

Kulcsszavak: *nyelvtanulás, nyelvoktatás, nyelvtanárképzés egy hátrányos helyzetben lévő régióban*

Abstract: 'Nyelvkaland ME', which was a winning bid in the tender entitled *Nyelvtanulással a boldogulásért* 'Learn languages for success' (EFOP-3.2.14-17-2017-00005) and advertised by the government of Hungary, contributed effectively to enhancing language learners' motivation and developing their language competencies in the North Hungarian region between 2018 and 2020. The introduction of the forms of language teaching based on the methods of experiential pedagogy in the disadvantaged secondary schools of the region also managed to contribute to the transformation of the cooperation of language teachers and teacher trainees, as a result of which both language learners and language teachers could have really novel experiences. This paper gives a detailed account of the system of objectives and participants of the project as well as the three pillars of the competence development implemented in the project and the correlations between them.

Keywords: *language learning, language teaching, language teacher training in a disadvantaged region*

¹ KEGYES ERIKA
lektor
Leopold Franzens Universität Innsbruck
Institut für Sprachwissenschaft
kegyeserika@gmail.com

² Az írás alapvetően a projekt pályázati szövegére támaszkodik, amelynek a megszövegezésében az írás szerzőjén túl aktívan részt vett a projekt szakmai vezetője (Dr. Bikics Gabriella, ME) és angol nyelvi alprojektvezetője (Magnuczné Dr. Godó Ágnes).

BEVEZETÉS

A projekt elsődleges célja az volt, hogy az Észak-Magyarország régió 14–18 éves középiskolásai számára az idegen nyelv tanulását a projekt címének megfelelően kalandokkal teli élménnyé tegye. Ezért érdekes, eseménydús, interakciókra és nyelvi akciókra épülő foglalkozásokat terveztünk és valósítottunk meg számukra, amelyek hatékonyan fejlesztették a tanulók angol vagy német nyelvismeretét, kedvezően befolyásolták nyelvtanulási motivációjukat, ami hatékonyan növelte esélyeiket a továbbtanulásra és a munkaerőpiacon való boldogulásukhoz is utat nyitott. A motivációt felmérő statisztikák és a kutatások szerint a hagyományos iskolai nyelvtanítás nem olyan eredményes és hatékony, mint az a rendelkezésre álló óraszámok, tanulási feltételek és korszerű tananyagok alapján elvárható volna (CSIZÉR 2007, CSIZÉR, DÖRNYEI 2002, ÖVEGES, CSIZÉR 2018). Ennek egyik oka az az ellentmondás, hogy miközben a tanult idegen nyelv természetes használata spontán, gyakorlatias módon, interkulturális szituációkban valósul meg, ami a kölcsönös megértés sikerélményéhez vezet, addig az iskolai nyelvtanulás mesterséges, többnyire anyanyelvi közegben zajlik (BIKICS, KEGYES 2019). A nyelvtanulás körülményei (pl. az órarend, a tanterv kötöttségei), a tanulók hibáktól való félelme, a szódolgozatok és tesztek kényszere mérhetően csökkenti a tanulók nyelvtanulási motivációját (BIKICS, KEGYES 2019), s mindezek a tényezők kedvezőtlenül befolyásolják az aktív és a leendő nyelvtanárok sikerélményét a tanításban és a nyelvtanári szakokra jelentkezők számát (BIKICS, KEGYES 2015). Ezért a *Nyelvkaland ME* projekt átfogó célja az volt, hogy valóban *kalanddá* és *élménnyé* tegye a nyelvtanulást és a nyelvtanítást, és arra ösztönözze a nyelvet tanítókat és a nyelvet tanulókat, hogy aktív részesei legyenek a hagyományos oktatási formáktól eltérő tanulási és tanítási formációknak.

Második fontos célként azt tűztük ki, hogy a projektnek hozzá kell járulnia az Észak-Magyarország régió esélyegyenlőségéhez és fejlődéséhez, mivel az itt található települések statisztikai mutatói többnyire az országos átlag alatt vannak, és a tanulók között magas a hátrányos helyzetű és a tanulási nehézséggel küzdő diákok száma. Ennek ismeretében különös figyelmet fordítottunk régióink hátrányos helyzetű városainak és iskoláinak támogatására, és az itt élő tanulók számára egyrészt vonzóvá szándékoztunk tenni a nyelvtanulást, másrészt azt bizonyítottuk a számukra, hogy a nyelvtanulás hasznos és sok új élményhez juttatja őket. A projekt statisztikája szerint a részt vevő tanulóknak csak az egyötöde miskolci lakos, négyötöde kisvárosokban vagy falvakban lakik, illetve naponta ingázik Miskolc és a lakóhelye között. Ennélfogva a projekt azoknak a tanulóknak az érdekeit és a boldogulását szolgálta elsődlegesen, akik szociális vagy földrajzi szempontból hátrányos helyzetűnek tekinthetők, hiszen lakóhelyük földrajzi és szociális adottságai (pl. településszerkezet, távolság, kevesebb képzési forma) miatt sokkal kevesebb az esélyük a hagyományos oktatás kereteiből kilépve, szórakozva tanulni.

A projekt harmadik célja a nyelvtanárképzés regionális sajátosságait vette figyelembe, hogy aktívan támogassa az idegen nyelv szakos tanárjelöltek gyakorlati képzését, azaz a valós iskolai környezetben való boldogulását. A projekt révén a Miskolci Egyetem hallgatói már a kötelező iskolai gyakorlatuk megkezdése előtt megszerezhették első tanítási tapasztalataikat, megismerkedhettek a tanórai és a tanórán kívüli tanár-diák interakciók sajátosságaival, próbára teheték nyelvi és pedagógiai kompetenciáikat, sőt: bátran kísérletezhettek a saját maguk által választott módszerekkel és a saját maguk által összeállított tananyagokkal. A tanárjelöltek a projektben kipróbálhatták magukat a nyelvtanárokkal és a nyelvtanulókkal való direkt és indirekt kommunikációban, ezzel is erősítve tanári kompetenciáikat. Egyik felmérésünkben, ami a tanárjelöltek pedagógiai kompetenciáinak fejlődését követte nyomon a projekt kezdetétől fogva, a megkérdezett 30 hallgató 100%-a azt válaszolta, hogy a projektben való részvétel által pozitívan fejlődött az önértékelésük, reflexiós képességük és kreativitásuk.

90–96%-uk elmondása szerint határozottan javult a szociális és a szakmai felelősségtudatuk, és a kollégákkal való együttműködés is erősebbé vált. A kitűzött célokat azért tudtuk sikeresen megvalósítani, mert a projekt célrendszere szervesen kapcsolódott a hazai nyelvtanulás, nyelvtanulás és nyelvtanárképzés aktuális adataihoz.

1. A PROJEKT SIKERÉNEK KULCSA: A REGIONÁLIS ÉS AZ EGYÉNI KÉPZÉSI CÉLOK ÖSSZEHANGOLÁSA AZ AKTUÁLIS NYELVTANULÁSI ÉS NYELVOKTATÁSI MUTATÓK ALAPJÁN

A projekt sikerének az volt a kulcsa, hogy eredményesen tudtuk egymásra vetíteni a regionális és az individuális képzési célokat a nyelvoktatás és a nyelvtanulás terén, kiegészítve a nyelvtanárképzés elemeivel. A felsőfokú végzettség és/vagy a biztos középfokú szakképzettség megszerzése az Észak-Magyarország régióban való egyéni boldogulás egyik legfontosabb mutatója. Ez a régió a szociális helyzetét tekintve 2013 és 2018 között, tehát a projektünk indulásakor is, az Európai Unió 20 legszegényebb régiója között volt.³ Borsod-Abaúj-Zemplén megye, a projekt célmegyéje Magyarország egyik leszakadással küzdő, hátrányos helyzetű megyéje egyben, az itt lévő 15 kistérségből társadalmi helyzet, lakhatási körülmények, helyi gazdasági lehetőségek és az infrastruktúra fejlettsége tekintetében 9 kistérség Magyarország kormányának döntése alapján a komplex programmal fejlesztendő térségek közé tartozik, 1 a fejlesztendő, 4 a kedvezményezett és csak 2 a nem kedvezményezett járás (vö. 290/2017 Korm. rendelet). A régió oktatással kapcsolatos problémái közül kiemelendő, hogy a képzési lemorzsolódás, a korai iskolaelhagyók aránya az Észak-Magyarország régióban a legmagasabb hazánkban (16%), ami 6%-kal meghaladja az Európa 2020 stratégia 10%-os átlagos célkitűzését.⁴ Ezek az adatok arról győzték meg minket a projekttervünk benyújtásakor, hogy a regionális céljaink egybeesnek az európai stratégiai célokkal. Ezek sorában, mint ahogyan a nyelvoktatás fehér könyvében⁵ is olvashatjuk, többek között az is szerepel, hogy a képzések sikeres befejezését a régióban számottevő erővel rendelkező képzőknek az általános és a szakmai idegennyelvi tudás megszerzésével is támogatniuk kell. Az egyéni boldogulás elengedhetetlen követelménye az idegen nyelvek ismerete, és a képzők felelőssége ennek a hatékony támogatása. A felsőoktatásba való bekerülés, és később a felsőoktatási lemorzsolódás csökkentésének, illetve a releváns munkaerőpiaci képességek és tudás megszerzésének is elengedhetetlen feltétele az, hogy a 14–18 éves korosztály nyelvtudásán javítsunk. A magyarországi közoktatásban az elsődleges tanult nyelv az angol, ezt követi a német, összesen a diákok 75%-a tanulja az egyiket a kettő közül.⁶ Ennek az adatnak az ismeretében világos volt, hogy a projektben egyenlő fontosságot kap az angol és a német nyelv, sőt: arra törekedtünk, hogy a két nyelv párhuzamos tanulását is támogassuk. A projekt céljainak meghatározásában azt is figyelembe vettük, hogy a felmérések szerint csökkent a diákok motivációja arra, hogy a tanult nyelvből emelt szintű érettségit vagy nyelvvizsgát tegyenek: 2016-ban az angoltól érettségi vizsgára jelentkezettek 16%-a, míg a németből érettségizők 11%-a választotta az emelt szintű érettségi lehetőségét.⁷ Az általunk ismert adatok tanúsága szerint 2016-ban az érettségit követő 1-2 évben a felsőfokú képzésbe felvettek 39%-ának nem volt

³ Vö. <http://www.regsom.sk/wp-content/uploads/2013/03/Z%C3%A1r%C3%B3tanulm%C3%A1ny.pdf>.

⁴ Vö. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/oktatas1516.pdf>.

⁵ A nyelvoktatás fehér könyve = *A nemzeti idegennyelv-oktatás fejlesztésének stratégiája az általános iskolától a diplomáig*. Fehér könyv, 2012–2018, kiadta: EMMI Oktatásért Felelős Államtitkárság, 2012, letölthető: <http://nyelvtudasert.hu/cms/data/uploads/idegennyelv-oktatas-feher-konyv.pdf>.

⁶ Vö. <http://www.atv.hu/belfold/20170526-sulyos-gondok-a-magyar-idegennyelv-oktatasban>

⁷ Vö. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/oktatas1516.pdf>.

középfokú nyelvvizsgája.⁸ A fentiekben ismertetett, a projektünk célrégiójára vonatkozó adatok megerősítették azt a feltevésünket is, hogy az idegennyelv-tudás Borsod-Abaúj-Zemplén-megyében alacsonyabb a magyarországi átlagnál.⁹ Az Észak-Magyarország régió a nyelvvizsgával rendelkezők arányát tekintve hátulról a harmadik helyen áll.¹⁰ Az Eurobarometer 2012-ben készített átfogó felmérést az EU tagországaiban a nyelvtudás minőségéről, s a statisztikai adatok szerint Magyarországon a 25–64 évesek mindössze 37%-a tud kommunikálni más nyelven is az anyanyelvén kívül.¹¹ Ezzel évek óta a legutolsó helyen állunk az uniós rangsorban az idegen nyelvet beszélők arányát tekintve, és a projektrégióinkban tanuló diákok helyzetét ismerve feltételeztük, hogy a projektünkben részt vevő iskolákban ez az arány még kevesebb, s a nyelvtanulás eredményessége is erősen megkérdőjelezhető, legalábbis az akkori érettségi vizsgaeredmények számadatainak a tükrében¹².

Egy, a projektünk indulásakor aktuális, általános és középiskolai tanulók nyelvtudására vonatkozó felmérés szerint a legjobb átlagos teljesítményt angol és német nyelvből a budapesti iskolák érték el, 50% alatti eredmények csupán az iskolák 12%-ára voltak jellemzőek, ám ezek több mint fele az Észak-Alföld és az Észak-Magyarország régióban működött.¹³ A legrosszabb eredményeket a nyolcadik osztályosok körében mérték, akik a középiskolai továbbtanulás előtt álltak, de a középiskolai érettségi eredmények sem voltak biztatóak.¹⁴ A nyelvvizsga hiánya vagy a rossz nyelvi érettségi eredmények miatt a tanulók egy része valóban kiszorulhat a felsőoktatásból.¹⁵ Tapasztalataink alapján úgy véltük, hogy az alacsony szintű nyelvtudás oka a hátrányos regionális helyzeten kívül a nem megfelelő módszereken alapuló nyelvoktatásra is visszavezethető, s úgy láttuk, elérkezett az idő, hogy változások következzenek be a régió nyelvoktatásában. A nyelvoktatásban tapasztalható gyakorlati problémákat, amelyek megoldásában a projektünk hatékony segítséget kívánt nyújtani, a következő pontokban összegeztük:¹⁶

- A középiskolákban sok helyen lényegében újrakezdik a nyelvtanítást, és nem veszik figyelembe, hogy az általános iskolában a tanulók már tanulták a nyelvet, s rendelkeznek valamilyen szintű egyéni nyelvtudással (CSIZÉR, ÖVEGES 2018).
- A középiskolai nyelvoktatás uniformizált jellegű, azaz azt feltételezzük, hogy egy adott nyelvi szinten belül minden tanuló tudása azonos a szókincs, a nyelvtan és a szövegértés terén (BIKICS, KEGYES 2018).
- Az egyes iskolák egyféle, a nyelvi munkaközösség által preferált könyvből tanulnak, és nem mindenhol tudják figyelembe venni az eltérő előzetes tudásszintet, a tanulói képességeket, a csoportok igényeit, a tanulók érdeklődését, s egyre gyakrabban fordul elő, hogy

⁸ Vö. http://index.hu/belfold/2017/06/22/most_talan_kiderul_mi_a_baj_az_iskolai_nyelvoktatassal/.

⁹ Vö. http://index.hu/belfold/2017/felveteli_nyelvvizsga_felveteli_2017_nyelvtanulas_statisztika_egyete-mek/.

¹⁰ Vö. http://index.hu/belfold/2017/felveteli_nyelvvizsga_felveteli_2017_nyelvtanulas_statisztika_egyete-mek/.

¹¹ Vö. a teljes német és angol nyelven elérhető szöveggel: https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_386_de.pdf.

¹² Vö. Oktatási Hivatal statisztikái, letölthetők évekre, régiókra, iskolákra, tantárgyakra és szintekre bontva: https://www.oktatas.hu/koznevelas/erettsegi/statistikak_vizsgaeredmenyek.

¹³ Vö. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/oktatas1516.pdf>.

¹⁴ Vö. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/oktatas1516.pdf>, ill. https://www.oktatas.hu/koznevelas/erettsegi/statistikak_vizsgaeredmenyek.

¹⁵ Vö. <http://www.atv.hu/belfold/20170526-sulyos-gondok-a-magyar-idegennyelv-oktatásban>.

¹⁶ Vö. részben: http://index.hu/belfold/2017/06/22/most_talan_kiderul_mi_a_baj_az_iskolai_nyelv-oktatassal/.

a nyelvtanulók nem a számukra legmegfelelőbb nyelvkönyvből tanulják a nyelvet (EINHORN 2015).

- Bár a nyelvtanárok jelentős része fiatal, és jól ismeri a legújabb oktatási módszereket, ezeket nem tudják alkalmazni a nyelvórán, mert nincsenek meg a szükséges infrastrukturális feltételek. Ennek következtében még mindig sokan előnyben részesítik a frontális oktatást, nincs hagyománya a projektmunkának és az élményalapú nyelvoktatásnak, ami az EU nyelvoktatási stratégiái között kiemelt helyen szerepel (vö. A nyelvoktatás fehér könyve 2012).
- Felmérések igazolják, hogy kevés a diákok sikerélménye a nyelvtudásuk megmérettetésében, például alig találkoznak anyanyelvi beszélővel, az iskolák többségében nincsen anyanyelvi lektor, az idegennyelvi órákon is kevés a valódi szituáción alapuló idegennyelvi interakció, s ezek a tényezők a nyelvtanulás iránti motiváció szintjének folyamatos csökkenéséhez vezetnek (ÖVEGES, CSIZÉR 2018).
- Általánosan ismert tény, hogy kevés a nyelvet tanuló diákok önbizalma, félnek az idegen nyelven való megszólalástól, a sikertelen nyelvvizsgák kudarcától, azaz nem élmény, és főleg nem sikerélmény számukra a nyelvtanulás (a nyelvórai szorongás és kudarcok negatív hatásáról részletesen ld. TÓTH 2015, CSIZÉR, PINIEL 2016, a nyelvi önbizalom növelésének pozitív hatásairól részletesen ld. ALBERT, PINIEL 2018, KELEMEN 2013).
- A nyelvtanítás során elsajátított nyelvi tudást a tanulók nem érzik hasznosnak, mert a tananyagok összeállításakor és kiválasztásakor nem építünk kellően a multikulturális nyelvi nevelésre, az interkulturális tanulási formákra, az ún. „hasznos nyelvtudás” fogalmára, azaz nem mutatjuk fel a tanulóknak, hogy miért jó és hasznos számukra, ha megtanulnak bizonyos szavakat vagy idegennyelvi tartalmakat (BIKICS, KEGYES 2015).
- Az alkalmazott nyelvtanítási módszerekkel kevés élményt szereznek a diákok a nyelvtanulás során, inkább sok tanulással járó tantárgy az idegen nyelv, semmint a tudás forrása, mert gyakran megragadtunk a grammatikaközpontú és számonkérésen alapuló nyelvtanításnál (BIKICS, KEGYES 2015, BIKICS 2020).
- Az Eurobarometer (2012) kutatásai alapján az európaiak általában a jobb munkahely érdekében tanulnak idegen nyelveket, s erre a szabadidejükből is áldoznak, s a nyelvet is aktívan leggyakrabban szabadidejükben használják, például barátkozás, informálódás, zenehallgatás közben. Fontos tehát az élő, mindennapi nyelv használata életszerű helyzetekben.¹⁷ Ugyanakkor észrevettünk egy lényeges ellentmondást is: a szociális hátrányokkal és tanulási nehézségekkel küzdő diákokkal nehéz megértetni, hogy a későbbi szakmájuk, karrierjük szempontjából fontos a nyelvtudás, és amint a középiskolai érettségi és nyelvi szintfelmérések eredményei is alátámasztják, alig sikerül a hozzáállásukat megváltoztatni.¹⁸ Ezért is feltételeztük, hogy a középiskolás korosztály még nem érti meg a nyelvtanulás fontosságát, és a jövőképnélküliség még erőteljesebben jelenik meg a hátrányos helyzetű fiataloknál¹⁹, ezért az instrumentális motiváció helyett élményközpontú, kötetlen, a tanulókat bevonó módszereket kell alkalmazni, ami a tanórai keretek között általában nem vagy nehezen biztosítható.²⁰

¹⁷ Eurobarometer 2012: Die europäischen Bürger und ihre Sprachen, Spezial Eurobarometer Nr. 386, Bericht, letölthető: http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm, ebs_386/de.

¹⁸ http://index.hu/belfold/2017/06/22/most_talan_kiderul_mi_a_baj_az_iskolai_nyelvoktatassal/.

¹⁹ Csizér Kata, 2016, <http://folyoiratok.ofi.hu/uj-pedagogiai-szemle/a-nyelvtanulasi-motivacio-vizsgalata>.

²⁰ Csizér Kata, 2016, <http://folyoiratok.ofi.hu/uj-pedagogiai-szemle/a-nyelvtanulasi-motivacio-vizsgalata>.

2. A NYELVKALAND ME PROJEKT CÉLRENDSZERÉNEK RÉSZLETES BEMUTATÁSA

A fenti adatok és helyzetkép alapján 2018 nyarán, amikor a projektünk pályázatát elkészítettük, egyértelművé vált számunkra, hogy szükség van a régiókban élő hátrányos helyzetű fiatalok nyelvtanulási motivációjának erősítésére és idegennyelvi kompetenciáinak fejlesztésére, és ennek során az élményközpontú tanulást kell a középpontba helyezni, az interkulturális tapasztalatszerzést és a nyelvi önbizalom, a sikerélmény növelését. Ezen keresztül érhetünk el hosszú távon teljesítményjavulást, motivációnövekedést és pozitív attitűdváltozást az idegen nyelvek tanulásában.

A projekt átfogó célja: Kalandos élménnyé tenni a nyelvtanulást az Észak-Magyarország régió középiskolás diákjai számára, hogy fejlődjön az idegennyelv-tudásuk, sikereket értsenek el a munka világában és magánéletükben, hozzájárulva ezzel saját boldogulásukhoz, az esélyegyenlőséghez és a régió fejlődéséhez.

Ebből következően a projekt rész céljai:

1. Az Észak-Magyarország régió középiskolai tanulói nyelvtudásának fejlesztése, attitűdjük, motivációjuk nem formális oktatási keretek közötti növelésével

- *Célcsoport:* B.-A.-Z. megye középiskolai tanulói, különös tekintettel a leghátrányosabb helyzetű településeken tanuló fiatalokra.
- *Eszköz:* élményalapú, nem formális idegennyelv-tanulás.
- *Tevékenységek:* (1) A kezdő és a haladó szinten angolt és németet tanuló középiskolai tanulók írásbeli és szóbeli nyelvi kompetenciáinak fejlesztése, a tanulók nyelvvizsgázási szándékának támogatása, a nem formális nyelvoktatás formáinak erősítése, és az ehhez szükséges tananyagok kidolgozása, óratervek készítése. (2) Az élményközpontú, nem formális nyelvi foglalkozások tematikájának kidolgozása, a nyelvtanárok és nyelvszakos hallgatók bevonásával élményfoglalkozások és nyelvi élménynapok megvalósítása.
- *Eredmények:* Mérhetően növekszik a tanulók nyelvtanulás iránti pozitív elköteleződése, fejlődnek a nyelvi, szociális és digitális kompetenciáik, fejlődik a személyiségük, nő az önbizalmuk, csökkennek a regionális hátrányok. A hátrányos helyzetű családok gyermekei esélyt kapnak a nyelvvizsga sikeres letételére.

2. A Miskolci Egyetem idegennyelvszakos-hallgatói szakmai-módszertani fejlődésének támogatása, az együttműködés erősítése a régió nyelvtanáraival

- *Célcsoport:* a Miskolci Egyetem angol- és némettanár szakos hallgatói.
- *Eszköz:* módszertani megbeszélések, egyéni és csoportos tanítási ötletek, projektek megvalósítása.
- *Tevékenységek:* (1) Az élményközpontú, nem formális nyelvi foglalkozások didaktikai megtervezése és megvalósítása nyelvtanárok és nyelvszakos tanárjelöltek bevonásával. (2) A hallgatók szakmai támogatása, tanári kompetenciák célirányos és komplex fejlesztése, reflexiók és visszacsatolások.
- *Eredmények:* pedagógiai és szakmódszertani kompetenciafejlesztés, az élménypedagógia módszereinek elsajátítása.

3. Együttműködés az Észak-Magyarország régió nyelvtanáraival, módszertani továbbképzés, az élménypedagógiai módszerek tesztelése, tananyagfejlesztés

- *Célcsoport:* a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei középiskolák angol és német szakos nyelvtanárai.
- *Eszköz:* módszertani megbeszélések, evaluációs felmérések és továbbképzés.
- *Tevékenységek:* (1) Motivációs és evaluációs kutatások a nyelvtanárok bevonásával, (2) részvétel az élményközpontú, nem formális módszereken alapuló oktatási formák tesztelésében, tananyagösszeállítás.
- *Eredmény:* a pedagógiai kultúra hatékony elmozdítása az élménypedagógia irányába, új, differenciált módszerek befogadása és alkalmazása a középiskolai nyelvoktatásban.

4. Az iskolai idegennyelv-oktatás eszköztárának bővítése élményalapú tanórai és iskolán kívüli programok kidolgozásával

- *Célcsoport:* Borsod-Abaúj-Zemplén megye angol és német szakos középiskolai nyelvtanárai és nyelvtanulói
- *Eszköz:* Élményalapú tanításon alapuló feladatlapok, óravázlatok és foglalkozástervek kidolgozása a nyelvi érettségik és a nyelvvizsgák témakörei és nyelvtani követelményei mentén
- *Tevékenység:* (1) A középiskolai tanulók B1/B2 szintű nyelvtudásának elérését támogató, az olvasást, az írást, a beszédet és hallás utáni értést célirányosan fejlesztő foglalkozástervek kidolgozása, amelyek figyelembe veszik a nyelvtanulók életkori sajátosságait, érdeklődési területeit és digitális kompetenciáit.
- *Eredmény:* a nyelvórai nyelvoktatás hatékony elmozdítása az élménypedagógia irányába különböző digitális eszközök bevonásával

5. Új, eredményes nyelvtanulási minták kidolgozása, kipróbálása, a miniprojektekre és a speciális nyelvi/kommunikációs/interkulturális/nyelvtani problémákra fókuszáló nyelvtanulás révén

- *Célcsoport:* a projektbe bevont régió angolul és németül tanuló középiskolai tanulói.
- *Eszköz:* a Screenager oktatási platform kipróbálása a nyelvi órákon.
- *Tevékenység:* Screenager feladatok készítése, kipróbálása és továbbfejlesztése a tanulói visszajelzések alapján.
- *Eredmény:* számítógéppel támogatott nyelvoktatás, egyéni és csoportos miniprojektek megvalósítása.

A projekt célrendszerét és az egyes célokhoz kapcsolódó indikátormutatókat az 1. ábra foglalja össze.

1. ábra

A projekt komplex célkitűzései és indikátorai

Forrás: saját szerkesztés

A fenti célokat és módszereket, illetve az azokhoz kapcsolódó tevékenységeket heti rendszerességgel megtartott **élményalapú nyelvi foglalkozásokon** és félévente egy alkalommal megrendezett **élménynapon** valósítottuk meg az alábbi résztvevők, szakmai megvalósítók segítségével.

3. A PROJEKT CÉLCSOPORTJAI, SZAKMAI MEGVALÓSÍTÓI ÉS FELADATAIK

A Miskolci Egyetem *Nyelvkaland ME* projektjéhez összesen 16 miskolci és vidéki iskola csatlakozott. A fentiekben részletesen bemutatott 5 részcélnek megfelelően a projekt résztvevői és szakmai megvalósítói 5 csoportot alkottak:

- **tanulók:** 14–18 éves középiskolai (gimnáziumi, szakgimnáziumi és szakközépiskolai) tanulók, akik angolt és/vagy németet tanulnak, a foglalkozásokon résztvevők száma félévenként: kb. 500 fő, 32–35 tanulói csoportban,
- **tanárok:** a középiskolák angol- vagy némettanárai, a résztvevők száma a projektben félévenként: 32–35 középiskolai tanár,
- **hallgatók:** angol és/vagy német szakos tanárjelöltek, a résztvevők száma a projektben félévenként: 25–30 hallgató.
- **oktatók:** a Miskolci Egyetem Angol Nyelv- és Irodalomtudományi és Német Nyelv- és Irodalomtudományi Tanszékének, Alkalmazott Nyelvészeti és Fordítástudományi Tan-

székének, valamint Idegennyelvi Oktatási Központjának oktatói, résztvevők száma a projektben félévenként: 25–30 oktató.

A hároméves projektünk sikere egyrészt, mint azt a fentebbi adatok alátámasztják, a regionális és az individuális képzési célok összhangján, másrészt pedig a résztvevői csoportok közötti interakció minőségén és mennyiségén múlott. Az általunk már a projekt elején pontosan megtervezett interakciók intenzitását és az interaktív együttműködés formáit részletezzük az alábbiakban. A célcsoportok és a szakmai megvalósítók az alábbi tevékenységek és feladatok megvalósítása során léptek egymással interakcióba, és dolgoztak együtt az élményalapú pedagógiai módszerek kipróbálásában (részletesen ld. még BIKICS 2020, BIKICS, KEGYES 2020):

- **a projektcsoportok megszervezése és működtetése:**

tanár-diák interakció: A tanárok a félévek elején összeállították a 15 fős tanulói csoportokat, népszerűsítették a bevont iskolák tanulóinak körében a projektet, ismertették velük a programot, a működő csoportokban rendszeresen megkérdezték a tanulókat a tapasztalataikról, látogatták, megfigyelték és értékelték a projektfoglalkozásokat, menedzseltek azok eszközigényét, jutalmazták az élményfoglalkozásokon jól teljesítő diákokat.

diák-tanár interakció: A tanulók megosztották tanáraikkal a projektben szerzett élményeket, tapasztalatokat, beszámoltak az esetlegesen kialakult problémáktól (pl. a projektfoglalkozás időbeosztása).

- **élményfoglalkozások:**

hallgató-tanuló interakció: Az egyetemi hallgatók 12 héten át minden héten kimentek egy, a projekthez csatlakozott középiskolába és élményfoglalkozást tartottak a tanulóknak, melynek időtartama átlagosan 60–90 perc volt. Felkészültek az élményfoglalkozásra, az élményfoglalkozás tervét az adott tanulói csoporthoz és annak tanulási feltételeihez igazították, differenciálták a csoport érdeklődésének megfelelően.

tanuló-hallgató interakció: A tanulók részt vettek a hallgatók által tartott élményfoglalkozásokon (a részvételt igazoló tanúsítvány megszerzéséhez kötöttük, a diákoknak a foglalkozások 60%-án kellett részt venniük), és aktívan közreműködtek a foglalkozás tematikájának megvalósításában. Az első és az utolsó alkalommal motivációs és nyelvi teszteket töltöttek ki, hogy a hallgatók megismerhessék az egyes csoportok nyelvi szintjét, fejlődését, igényeit.

- **élménynapok:**

oktató-tanuló interakció: Az egyetemi oktatók tervezték meg az élménynapok programját. Mindegyikük felelős volt egy-egy „állomásért”, ahol egy félérás nyelvi programot valósítottak meg az egyetemi hallgatók közreműködésével.

tanuló-oktató interakció: A középiskolai tanulók megismerhették az egyetemi oktatókat, köztük anyanyelvi oktatókkal is beszélhettek, és a nyolc angol vagy német nyelvű állomás programjának segítségével bővíthették nyelvi és kulturális ismereteiket.

- **előkészítő szeminárium vagy online előkészítő kurzus:**

oktató-hallgató interakció: az oktatók tájékoztatták a hallgatókat a projektről, az élményfoglalkozásokhoz témalistát javasoltak, a foglalkozások megtartásához tartalmi segítséget nyújtottak szervezési és módszertani tekintetben egyaránt. Az élményfoglalkozások tananyagainak kidolgozásában is közreműködtek, és segítettek az egyes „foglalkozás-vázlatok” idő- és munkatervének elkészítésében. Szükség esetén mintát mutattak a foglalkozásmatikákra, menedzseltek és reflektáltak a hallgatók munkáját.

Feladatuk volt az is, hogy motiválják a tanárjelölteket, beszámolóik alapján a nyelvi és szervezési problémák megoldására ösztönözzék őket. Ötleteket, tanácsokat adtak a nyelvi foglalkozások színesebbé tételére, főként a projektpedagógiai eszköztár megismerésében nyújtottak fontos segítséget.

hallgató-oktató interakció: A hallgatók az oktatóktól a nyelvi foglalkozások megtartásához szakmai információt és módszertani segítséget kérhettek. Ezen kívül részt vettek az előkészítő szemináriumokon vagy online előkészítő kurzusokon is, ahol megismerkedtek a projekt céljaival, módszereivel, a foglalkozásvázlatok elkészítése és a dokumentálás technikáival. A projektfoglalkozásokkal kapcsolatos kérdésekben az oktatókkal folyamatosan tartották a kapcsolatot. A projektpedagógia témakörében konzultálhattak az oktatókkal, új ismereteiket pedig beépíthették szakdolgozatuk témájába, illetve portfóliójuk gyakorlati részébe is.

- **tanácsadás és segítségnyújtás szervezési és módszertani kérdésekben:**

tanár-hallgató interakció: A tanárok részt vettek a hallgatók által tartott élményszorongásokon, biztosították számukra a szükséges anyagokat és eszközöket, tanácsadással, reflexióval és a foglalkozások dokumentációjának elkészítésével segítették a hallgatók munkáját, illetve szükség esetén a konfliktushelyzetek megoldását. A foglalkozások és a csoportok munkájának értékelésében is aktívan közreműködtek, reflektáltak saját gyakorlatukra is, s az élményszorongások tematikáját beépíthették a saját munkájukba is.

hallgató-tanár interakció: A hallgatók intenzív kapcsolatot tartottak a középiskolai tanárokkal, pedagógiai és szakmódszertani kérdésekben segítségért és tanácsért fordulhattak hozzájuk.

- **tanári konferencia és tanártovábbképzés:**

oktató-tanár interakció: Az egyetemi oktatók is intenzív kapcsolatot tartottak a projekt teljes futamideje alatt a középiskolai tanárokkal, elektronikusan és személyesen tájékoztatták őket a projektről és feladataikról. A projekt végén tanártovábbképzést szerveztünk számukra.

- **egyéb interakciós formák:**

A fenti interakciós formákon kívül az egyes célcsoportok tagjai egymással is kapcsolatban álltak a projekt ideje alatt:

tanuló-tanuló interakció: A tanulók az élményszorongásokon rendszerint pár- vagy csoportmunkában dolgoztak együtt.

hallgató-hallgató interakció: A hallgatók megkapták azoknak a hallgatóknak az e-mail-címét, akik az előző félévben az adott iskolákban voltak, és a körülményeket már jól ismerték. Ez fontos információforrást jelentett a programba újonnan belépő hallgatóknak. A hallgatók a facebookon is megosztották egymással a tapasztalataikat, kicserélték a bevált ötleteket és módszereket.

tanár-tanár interakció: A projektbe bevont iskolákban a három állandó projekt munkatárs (angoltanár-némettanár, koordinátor) egy szakmai csapatot alkotott, aminek az volt a feladata, hogy a projekt három évében folyamatosan nyomon kövesse a létszámokat, a tematikákat és a tananyagok alakulását.

oktató-oktató interakció: Az egyetemi oktatók a projekt három éve alatt folyamatosan együtt dolgoztak kisebb szakmai munkacsoportokban, összehasonlították az egyes iskolai csoportok motivációs és nyelvi kompetenciafejlődésének alakulását.

A 2. ábra a projekt rész céljai és résztvevői, valamint az utóbbiak feladatai közötti összefüggéseket mutatja be, amelyekből a fenti interakciós sémákat levezettük.

Rész cél	1.	2.	3.	4.	5.
	Az Észak-Magyarország régió középiskolai tanulói nyelvtudásának fejlesztése, attitűdjük, motivációjuk nem formális oktatási keretek közötti növelésével	Miskolci Egyetem idegen nyelvszakos hallgatói szakmai-módszertani fejlődésének támogatása a tanultak gyakorlati alkalmazásával	Az Észak-Magyarország régióban működő idegennyelvszakos középiskolai pedagógusok élménypedagógiai fejlesztése	Az iskolai idegennyelv-oktatás eszköztárának bővítése élményalapú tanórai és iskolán kívüli program kidolgozásával	Új, eredményes nyelvtanulási minták kipróbálása és széles körű elterjesztésének megvalósítása kalandos foglalkozások és élménynap révén
Célcsoport	Tanulók	Hallgatók	Tanárok	Tanárok	Mindhárom
	B.-A.-Z. megye középiskolai tanulói, különös tekintettel a leg- hátrányosabb helyzetű településeken tanuló fiatalokra	A Miskolci Egyetem angol- és németnyelvtanár szakos hallgatói	B.-A.-Z. megye programba bevont tanulóinak angol és német szakos középiskolai nyelvtanárjai	B.-A.-Z. megye programba bevont tanulóinak angol és német szakos középiskolai nyelvtanárjai	B.-A.-Z. megye középiskolai tanulói, különös tekintettel a leg- hátrányosabb helyzetű településeken tanuló fiatalokra
Bevonás módja	1.	2.	3.	4.	5.
	Látogatás az iskolákban, a program bemutatása, a programot népszerűsítő marketingtevékenység (iskolarádió, plakátok, Facebook, az iskola honlapja).	A tájékoztatás a szemináriumokon, a program bemutatása évfolyam-előadásokon, az érdeklődés felkeltése a program iránt, a programot népszerűsítő marketingtevékenység.	Látogatás az iskolákban, a program bemutatása, az érdeklődés felkeltése a program iránt a Screenager rövid ismertetésével, mintabemutatókkal	Látogatás az iskolákban, a program bemutatása, az érdeklődés felkeltése a program iránt a Screenager rövid ismertetésével, mintabemutatókkal	Az élményprogram megismeretése plakátok, Facebook, honlap információk révén. Ebéd: a cél- nyelvi ország tipikus étele, vonzó nyeremények

2. ábra

A projekt rész céljai, célcsoportjai és az utóbbiak feladatai közötti összefüggések

4. A PROJEKT SZAKMAI TARTALMA, KONCEPCIÓJA ÉS MÓDSZERTANI STRATÉGIÁI

4.1. Módszertani alapok: az élménypedagógia és élménypedagógiai módszertan keresztmetszete

Az élményfoglalkozások és az élménynapok módszertani megtervezéséhez az *élmény* fogalmát a projektben a szó hétköznapi értelmében vettük alapul, és a *Magyar nyelv digitalizált értelmező szótára* alapján (vö. *élmény* címszó <https://mek.oszk.hu/adatbazis/magyar-nyelv-ertelmezozotara/kereses.php?kereses=%C3%A9lm%C3%A9ny>) az alábbiak szerint határoztuk meg:

<i>Az élmény:</i>	
•	aktív/passzív tapasztalatszerzési folyamat: a tapasztalat személyessé válása a testi-lelki/lelkileg is átélt események, történések hatására tudatunkban/émlékezetünkben csodálatos, különös, érdekes, megkapó, megrázó, kellemetlen stb. élményeket rögzítünk,
•	lelki folyamat, amelyben az eseményt, cselekvést, történést stb. átélő személy saját módon transzformálja, azaz a saját szemszögéből értelmezve lelki tartalommal alakítja át,
•	szociális folyamat: az átélés minősége függ az átélés körülményeitől (pl. egyéni, csoportos, szándékos, véletlenszerű stb.) és a tudatosítás formájától (irányított, direkt, indirekt)
•	kognitív folyamat: az átélt esemény, történet, szemléletes tapasztalás alatt vagy után kialakult érzések és kogníciók befolyással vannak az egyén attitűdjére, gondolkodására és ítéletalkotására.

Napjaink pedagógiájában fontos szerep jut az *élménypedagógiának*, amely a nyelvtanítás hazai gyakorlatában még nem tudott meggyökeresedni, holott a diákok élménytársadalomban élnek, és naponta hallanak olyan kifejezéseket, mint *élménypark*, *élménybank*, *élményáruház*, *élménynyaralás*, *élményutazás* stb. Az Európai Unió nyelvtanulási-nyelvtanítási stratégiái hangsúlyozzák a cselekvés, az élmény, az aktivitás által történő tanulási formák bekapcsolásának fontosságát a tanulás napi rutinjába, és nemcsak az a jó – javasolják –, hogy évente tartsuk meg a „kötelező” projektnapot (vö. A nyelvtanítás fehér könyve, 2012). Az Európai Unió több nyelvi projektje, amelyek mintául szolgáltak számunkra a tervezésben, mint például a MONTANALINGUA²¹ szintén az élménypedagógiát alkalmazza. A nyelvpedagógiai szakirodalom (pl. MILCH 2015) és a tanításmódszertani megközelítés (pl. LIDDLE 2008) a leggyakrabban „cselekedve tanulásként” vagy „tapasztalati tanulásként” definiálja az élményszerű tanulási formákat, amelyek során a tanulók teljes személyiségükkel vesznek részt a tanulás folyamatában. A nyelvtanulás kontextusában a tapasztalati tanulás az idegen nyelv életszerű használatát jelenti olyan tevékenységeken keresztül, amelyek a tanulók iskolán túli életének is a részévé válhatnak: mindennapi élethelyzetekben való kommunikáció külföldiekkel, videók, hírműsorok nézése, értelmezése, idegen nyelvű szövegek olvasása (hírek, internetes cikkek, blogok stb.) és írása (sms, e-mail, levél, recept stb.), ismerkedés az idegen nyelvi kultúrákkal és különböző interkulturális ismeretek elsajátítása. A tevékenységek során a tanulók felfedezéseket tesznek, kísérleteznek az új ismeretekkel, tehát a gyakorlatban aktívan használják és a mindennapi tevékenységükbe is integrálják azokat. Ebben a tanulási folyamatban fontos szerepe van a tanulók választási szabadságának a tevékenységeket és tanulási tartalmakat illetően. Az alternatívákat a csoport alakítja ki a tanár irányításával. A közös tevékenységek után mindig lényeges az értékelés, a pozitív visszajelzések közvetítése, a szituációban rejlő tanulságok levonása, és a más területeken is alkalmazható készségek és képességek felismertetése, azaz a tudatosítás. Kutatási eredmények bizonyítják (PINIEL 2006), hogy a nyelvtanulók idegennyelv-használati szorongását saját véleményük szerint csökkenti, ha több szabad beszédgyakorlat, videófeldolgozás és nyelvi játék szerepelne az órákon, hiszen az élményszerű tevékenységek során fejlődő nyelvhasználati magabiztosság csökkenti a szorongást és növeli a tanulási motivációt és a késztetést a tanultak alkalmazására (vö. PINIEL, CSIZÉR 2013). Ezen tények ismeretében építettük a projektet az élménypedagógiára,

²¹ http://www.bundesverband-erlebnispädagogik.de/be/media/aktuelles/Montanalingua%20_Beitrags_kfm.pdf.

mégpedig kettős értelemben: a nyelvtanulás élmény a középiskolások számára és a nyelvtanítás élmény a nyelvszakos tanárjelöltek számára, és az élménypedagógiai szakirodalomra (LIDDLE 2008, LOVÁSZ 2005) támaszkodva, illetve KATA (2013) írását figyelembe véve a következő kiemelt stratégiai elemeket határoztuk meg a projektben (részletesen ld. BIKICS 2020, BIKICS, KEGYES 2020):

• **Optimalizációs stratégiák**

Az egyéni képességek és az individuális tudásszint figyelembevétele a nyelvtanulásban, a személyes tulajdonságok figyelembevétele a nyelvi feladatokban. Az egyéni tanulási sebesség és tempó biztosítása, a tanult nyelvi elemek azonnali alkalmazása a nyelvtanulási siker záloga, s azonnali visszacsatolás, ami megerősíti a kialakuló sikerélményt.

• **Kooperatív tanulási stratégiák**

A tanulás élményszerűségét az együttműködés, a teammunka azzal növeli, hogy a tanulási feladatokban érvényesül a közös felelősség az eredményért.

• **Drámapedagógiai stratégiák**

Az új ismeretek elsajátítását élményszerűvé lehet tenni, ha a tananyag egyes lexikális elemeinek az elsajátítását egy érdekes szituációhoz, szimulációhoz kötjük.

• **Projekttechnikai stratégiák**

Az elsajátított tartalmak hosszú távon biztos alkalmazását jelenti a felfedező tanulás, amikor a diákok egy-egy nyelvvizsga vagy érettségi témakört a saját megközelítésük szerint dolgoznak fel, vagy egy nyelvtani kérdésre saját maguk keresik meg a választ, s az ismereteket nem készen kapják.

• **Interkulturális stratégiák**

Az idegen nyelvet tanulók számára alapvető attitűdváltozást idéz elő, ha megismerik a tanult nyelv kultúráját, és összehasonlítják azt a saját nyelvükre jellemző kulturális vonatkozásokkal, mert így egyrészt megtanulják elfogadni és támogatni az egymástól eltérő társadalmi rétegek és csoportok sajátosságait, másrészt tudatosabban fordulnak a saját kulturális közejük felé.

• **Médiapedagógiai és digitális stratégiák**

A nyelvtanulás hatékony eszközei és módszerei lehetnek a számítógéppel támogatott nyelvtanulás, az online szótár alkalmazása, a mobiltelefonok különböző funkcióinak aktív bevonása a nyelvi feladatok megoldásába.

A legutolsó pont különös figyelmet kapott a projektünkben, mert a digitális generáció számára a digitális eszközök az információszerzés, szórakozás és kapcsolattartás legfőbb színterei, amelyek nagyban befolyásolják ismeretszerzési és nyelvhasználati stratégiáikat. A digitális eszközök hasznosak lehetnek a nyelvtanárok számára is, hiszen lehetőséget teremtenek arra, hogy színes, motiváló formában hozzák be a valóságot a nyelvórára, és egyben elősegítsék a tanulói autonómia fejlődését is. Jó alkalmat nyújtanak arra, hogy a tanulók a nyelvtanulással összekötve felfedezzék a digitális világ lehetőségeit a közösségi médián és a számítógépes játékokon túl is, s megtapasztalják, hogy a nyelvi kompetenciáikra ebben a kontextusban van a legnagyobb szükségük is, pl. a különböző prezentáló eszközök (ppt, prezi), nyelvtanulást segítő oldalak, tevékenységtervező eszközök (pl. Checkvist, Scattered Squirrel), kérdőívszerkesztő felületek (Google Online Questionnaire maker, SurveyMonkey), vagy akár interaktív térképek (<http://mapmaker.nationalgeographic.org/>) és képregénykészítő oldalak (pl. Powtoons) használatát illetően. Kutatások (vö. pl. a Digitális pedagógiai 2.0 tanulmánykötetben szereplő írásokkal), de a projektben részt vevők személyes tanári tapasztalatai is azt bizonyítják, hogy a digitális korszak diákjait már nem lehet pusztán

hagyományos módszerekkel tanítani. A többség ugyanis unalmasnak találja a hagyományos tanulást, és az oktatástól több felfedező izgalmat és kalandot vár. Sokkal több akciót, mint ahogyan azt az interneten, a YouTube-on minden percben megtapasztalhatják, és sokkal több interakciót, mint ahogyan ezt a Facebookon, messengeren és Instagramon naponta megélik. Ezekről az eszközökről, alkalmazásokról és gyors információszerzési útvonalakról a mai tanulói korosztály nyilvánvalóan már nem akar lemondani, ezekhez szoktak hozzá, ezért igénylik őket a tanulás során is. Az ennek az igénynek való tudatos megfelelés volt a projektünk egyik elsődleges központi gondolata.

Projektünk másik központi gondolata pedig az volt, hogy a digitális eszközök használatának ösztönzése mellett a nyelvi órán annak is meg kell valósulnia, hogy a diákok úgy tanulják a nyelvet, ahogyan szeretnék, s azzal a témával foglalkozzanak, amivel szeretnének. Ha szókinsz-dolgozatra szeretnének készülni, akkor az lesz a foglalkozás központi eleme, ha új nyelvtant szeretnének tanulni, akkor a számítógép segítségével tesztelhetik a nyelvtani tudásukat, ha a nagyvilág hírei érdeklik őket vagy egy sportesemény, akkor annak nézhetnek utána. A szabadság azonban felelősséggel is jár a csoporttagokkal szemben, tehát a közös döntésen alapuló választás motivál is. Másrészt a tanárjelölt hallgatóknak is lehetőségük volt a projektben arra, hogy úgy foglalkozzanak az angolt vagy németet tanuló diákokkal, ahogyan mindig is szerették volna, hogy velük foglalkozzanak az iskolában a nyelvi órákon. Nyelvszakos tanárjelöltként még élénken emlékeznek arra, hogyan tanulták maguk is az idegen nyelvet, kritikus módon tudnak reflektálni a saját nyelvtanulásukra, s segíteni másokét azzal, hogy a problémákat felismerik és megoldásokat dolgoznak ki rájuk. A jó módszereket maguk is kipróbálhatják, mint „tanárok”, a kevésbé sikereseket tudatosan megváltoztathatják, de azokra a hallgatói tapasztalataikra is támaszkodnak, amiket az egyetemi szemináriumokon szereztek. Ezért számukra is élményt adott a projektben való részvétel, s erősítette őket annak kialakításában, hogy később milyen módszerekkel szeretnének maguk is tanítani. A projekt élménypedagógiai koncepciója tehát – a fentiek alapján – valójában az „élmény tanulni és tanítani” gondolaton alapult, s eköré csoportosítottuk a konkrét tevékenységeket is, amelyek a projekt rendezvényein és foglalkozásain a nyelvtanulást és a nyelvtanítást egyformán élménnyé tudták tenni:

- médiapedagógiai sokszínűség: idegen nyelvű rövidfilmek, játékfilmek, dalok, zene, karaoke
- individuális módszertani háttér: saját fotók, rövidfilmek, plakátok, diaprezentációk készítése, rövidfilm a tanulócsoporthoz, az iskoláról, német születésnap parti, kisvállalkozás, külföldi utazás tervezése, prospektus készítése (*Magyarország külföldiek számára*), celebshow
- digitális tanulási technikák: saját anyagok fejlesztése a Screenager számítógépes programmal, online játékok és tanulási programok, learning apps, Quizlet, Kahoot stb.
- interkulturális tanulási formák: beszélgetés anyanyelvi oktatókkal, a hallgatók élménybeszámolóit és külföldi utazásainak prezentációja, közös interkulturális ételkészítés, országismereti társasjátékok
- kooperatív tanulási formák: kiscsoportos tanulás, közös játék és feladatmegoldások
- kreatív tanulási események: sütkészítés német és angol nyelven, póló- és tarisznyafestés, rajzolás, kollázs- és plakátkészítés
- aktív tanulási tevékenységek (mozgás és sport): amerikai futball tanulása, ügyességi játékok idegen nyelvű kommentekkel
- változatos játékos tanulási módszerek: nyelvi és mozgással összekötött ügyességi játékok, társasjátékok, keresztrejtvény, szókártyák, memóriajáték, digitális játékok: tankockák (learning apps).

Az élménypedagógiai módszerek sikeres megvalósítását támogatták a projektben a következő segédanyagok és médiaeszközök:

- a csoport- és projekt munkához és a kreatív tanulási technikákhoz a tanulócsoporthoz „projekt dobozt” (írászesek, rajz- és barkácseszközök) kaptak,
- a digitális tanuláshoz: minden tanuló számára tablet (tanulási programokkal a Screenager felületen),
- a projekt munkához és interkulturális tanuláshoz: német–magyar, angol–magyar, osztrák–angol tanuló szótárak, idegen nyelvű újságok (5 perc angol, 5 perc német),
- a média által vezérelt tanuláshoz: számítógép, laptop, kivetítő és hangszóró.

4.2. Az élménynyoglalkozások tematikája

A német és angol szakos tanárjelöltek a középiskolai tanulóknak minden héten tartottak egy-egy élménynyoglalkozást 12 héten keresztül, minimum 60, maximum 90 perces időtartamban. Az élménynyoglalkozásokat az egyetemi hallgatók a középiskolai tanárok és az egyetemi oktatók közreműködésével az élménypedagógia fentiekben bemutatott módszereivel valósították meg arra törekedve, hogy a foglalkozások változatosak és érdekesek legyenek, és azokat megfelelő módszertani ötletekre építve és reális elképzelésen alapulva valósítsák meg. Fontos volt, hogy az egyetemi hallgatók a középiskolai tanulókkal inkább „laza”, baráti kapcsolatot alakítsanak ki, és a foglalkozásokat szabadon, kötetlenül tudják vezetni. Mindazonáltal számolniuk kellett bizonyos kötöttségekkel is: a foglalkozás időpontja, időtartama, helyszíne, témakörei kötöttek voltak. Az egyes témakörök tartalmának és kivitelezésének módszertani hátterét azonban a tanárjelöltek választhatták meg, figyelembe véve a csoportjuk igényeit, kérésait és érdeklődését. Az egyetemi hallgatók az első foglalkozás előtt projektnaptárt kaptak az élménynyoglalkozások és a lehetséges pótl-élménynyoglalkozások forgatókönyvével, valamint az élménynap időpontjaival. Ekkor kapták kézhez a javasolt témalistát is a 12 hétre, ami követi az érettségi vizsgák és nyelvvizsgák témaköreit. Ezeket egészítették ki a projekt tervezése szempontjából fontos be- és kimeneti felmérések. A teljes program tartalmi elemei tehát angol és német nyelvből a következők voltak: Ismerkedés a *Nyelvkaland ME* projekttel, motivációs teszt, nyelvi teszt, nyelvi játékok és az érettségik/nyelvvizsgák standard témakörei, grammatikai kompetenciaszintjei. Ezeket az elvárásokat hangoltuk össze, mint ahogyan az 1. táblázat is mutatja, a konkrét foglalkozások tematikájával és az alkalmazott élménynyogdógiai módszerekkel.

1. táblázat
Élménynyoglalkozások lehetséges tevékenységei

Mediális háttér	Aktivitás, interaktivitás, kompetenciakör	Élménypedagógiai módszer megjelölése
Rövidfilm	hallott/látott információk feldolgozása	Médiapedagógia
Rövidfilm	nyelvi produktum (pl. hangalámondás, „szinkronizálás”) létrehozása	Médiapedagógia
Rövidfilm	jelenetek eljátszása, kifejezés-fejlesztés verbális és nonverbális szinten	Tanítási dráma
Teljes játékfilm	emocionális és szociális kompetenciák fejlesztése, szövegértés fejlesztése, feliratos film és felirat nélküli filmek feldolgozása	Médiapedagógia
Filmkészítés	mobiltelefonnal kisfilm készítése, feliratozása, bemutatása	Projekt módszer

Mediális háttér	Aktivitás, interaktivitás, kompetenciakör	Élménypedagógiai módszer megjelölése
Fotósorozat	mobiltelefonnal fotósorozat készítése, feliratozása, bemutatása	Projekt módszer
Power Point	diaprezentáció készítése, feliratozása, bemutatása	Projekt módszer
Képes, interaktív szótár	készítése az internet segítségével kijelölt témában	Projekt módszer
Interjú	beszélgetés meghívott vendéggel, komplex kompetenciafejlesztés	Interkulturális nevelés
Skype-olás	skype-on jelen levő vendég „megismerése, kikérdezése”	Interkulturális nevelés
Screenager program	játékos nyelvi feladatok megoldása és készítése egy látványos számítógépes programban	Számítógépes tanulás
Internetes miniprojekt	célzott egyéni és csoportos irányított kompetenciafejlesztés	Kooperatív tanulás Számítógépes tanulás
Dal/rap/karaoke	rap-ek hallgatása, lefordítása, éneklése, szövegértelmezés és szociális kompetenciafejlesztés	Optimalizációs stratégiák
Plakátprojekt	plakátok készítése egy adott vagy választott témában, érzelmi kompetenciafejlesztés	Kooperatív tanulás Projekt módszer
Ételkóstoló	jellegzetes ételek, élelmiszerek kóstolása, attitűdfejlesztés	Interkulturális nevelés
Idegenvezetés	adott környezet nevezetes helyszíneinek felkeresése, bemutatása, megismerése, információs kompetenciák fejlesztése	Felfedezéssel tanulás
Akadályverseny	adott útvonalon feladatmegoldás csoportban, szociális kompetenciák fejlesztése	Kooperatív tanulás
Csoportújság	a csoport résztvevőiről rajzos-képes-szöveges információk és beszámolók összeállítása	Kooperatív tanulás Projekt módszer
Honlapkészítés	saját honlap készítése idegen nyelven, komplex nyelvi kompetenciafejlesztés	Projekt módszer
Musical-projekt	musicaljelenet jelmezes-énekes-táncos előadása	Kooperatív tanulás Tanítási dráma Projekt módszer

A foglalkozások pontos tematikáját az egyes félévek első két hetében alakítottuk ki a szintfelmérés, az igényfelmérés, a motiváció, a nyelvtanulási szokások megismerése után és az adatbankba előzetesen már felvitt feladatok segítségével, amit folyamatosan bővítettünk, korrigáltunk. A foglalkozások úgy épültek fel, hogy egy bizonyos témakörben, ami harmonizál az érettségi követelményekkel, érdekes tartalmat kínáltunk fel a tanulóknak, hogy kiválasszák azt a cselekvéstípust, amiben tanulni szeretnének és azt a kompetenciát (írás, olvasás, hallás, beszéd), amit az adott tematikában fejleszteni szeretnének. Erre egy következő lépésben rácsatlakoztattuk a miniprojektek, a játékokat és az önálló produktumok létrehozását egyénileg vagy kiscsoportban. Az utolsó tematikus egységben pedig kiegészült a tematika az **interkulturális kompetenciák** és az interkulturális tudatosság növelését megcélzó interakciós lehetőségekkel, például az órára meghívott vendégek, anyanyelvi lektorok, skype-os beszélgetések megszervezésével. A foglalkozásokat egy-egy téma köré csoportosítottuk vagy egy-egy módszer köré rendeztük el.

4.3. Az élménynapok programja

Minden projektfélévben egyetemi élménynapot tartottunk a Miskolci Egyetemen a programban részt vevő tanulói csoportok és tanáraik számára. Az élménynapok több célkitűzést valósítottak meg. Az egyik fontos cél az egyetemi élet, az egyetemen tanulható szakok megismerése, a középiskolások figyelmének felhívása a továbbtanulás fontosságára. Az élménynapon miskolci és Borsod-Abaúj-Zemplén megyei középiskolások látogattak el a Miskolci Egyetemre és közösen tanultak angolul és németül. Megismerkedtek a campuszal, egyetemistákkal találkoztak, kötetlenül beszélgethettek az angol és a német szak oktatóival, köztük több anyanyelvi oktatóval is. Az élménynapoknak közösségformáló szerepe is volt, az összetartozás érzésének kialakítását többféleképpen is segítettük. Ezek közül az egyik legerősebb motiváló erőt a pólófestés és a tarisznyafestés képezte: a tanulócsoporthoz angol és német nyelvhez fűződő viszonyukat fejezhették ki ezzel, illetve választhattak maguknak Deutsch vagy English feliratú pólót is, így azonosulva az általuk tanult nyelvvel és kultúrával. A célok között szerepelt az élménypedagógia módszertani sokszínűségének szakmódszertani bemutatása is. Ennek keretében a tanulók tanáraik és az egyetemi hallgatók kíséretében nyolc állomást jártak végig. Az egyes állomások nyelvi és kulturális tartalmát az egyetemi oktatók dolgozták ki, az angol és a német nyelvű országok kulturális gyakorlatára fókuszálva. Az állomások témái és feladatai az aktuális élménynap tematikájához is kapcsolódtak, például az őszi és a tavaszi ünnepkör angol és német nyelvi hagyományainak megismerése volt a nyelvi ismeretszerzési célja a „Nyelvkalandozások Halloweentől adventig” és a „Nyelvkalandozások Valentin-naptól húsvétig” című élménynapoknak. Egy közös „német” és „angol” ebéd pedig az angol és a német kultúra gasztronómiájába vezette be a diákokat. Az élménynapok kérdőívekkel kiegészített evaluációja azt mutatta, hogy a diákok nemcsak nagyon jól érezték magukat az élménynapon, hanem a tanult nyelvük kulturális vonatkozásairól is kézzelfogható ismereteket tudtak szerezni.

5. A KOMPETENCIAFEJLESZTÉS KONKRÉT SZINTJEI ÉS SAJÁTOS FORMÁI A NYELVKALAND ME PROJEKTEN

Az élménypedagógiai módszertan segítségével az élményfoglalkozások és az élménynapok a projektben egységes koncepciót alkottak, és egyben változatosabb keretet jelentettek a nyelvoktatásban, mert egyszerre vettük figyelembe a nyelvtanulók egyéni igényeit és a nyelvtanulói csoportok heterogenitását. A digitális eszközök személyre szabott kompetenciafejlesztést tettek lehetővé, a projektmunka a csoportidentitást fejlesztette, az interkulturális tanulás a nyelvtanulási kedvet növelte. Ennek megfelelően célunk az volt, hogy a felsoroltak a konkrét nyelvi kompetenciákkal párhuzamosan fejlődjenek a projektben mind a bevont középiskolai tanulók, mind az egyetemi hallgatók körében. Fontos előrelépést az alábbi három területen tettünk, hiszen fejlődött:

1. a nyelvtanulók és a bevont nyelv szakos hallgatók digitális kompetenciája,
2. a nyelvtanulók és a bevont nyelv szakos hallgatók projektkompetenciája,
3. a nyelvtanulók és a bevont nyelv szakos hallgatók interkulturális kompetenciája.

Az élménypedagógia fenti alapelveivel összhangban a programunk egyik alappilléreként a nyelvtanulást **interkulturális élményként** konceptualizáltuk, és abból indultunk ki, hogy a nyelvtanítás fontos nevelési feladatot is betölt: azáltal, hogy tudatosítja a nyelvtanulóban saját egyedi nyelvi/kulturális hátterüket és az emberi kommunikáció kulturális beágyazottságát, felkelti érdeklődésüket más nyelvek és népek iránt, és pozitív attitűdöket indukál. A különböző nyelvtanítási élménypedagógiai modellek (vö. pl. immerziós modell, TPRS-modell,

Birkenbihl-féle modell stb.) összetevőikre bontják az interkulturális kompetenciát, pl. felismerés, megértés, meggyőződés és kritikai magatartás, ezeket mi is szisztematikusan építettük be az élményszempontú foglalkozások és az élménynapok tematikájába. A fenti három kompetenciafejlesztési területet egységben szemléljük az egyes kompetenciákkal és egy olyan tudásrendszert működtetünk a projekt ideje alatt, ahol a résztvevők valamennyi alcsoportját egyidejűleg vontuk be egy interaktív és élményszerű tanulási folyamatba, támaszkodva azokra a modern nyelvpedagógiai elvekre, amelyek a nyelvtanulásban és a nyelvoktatásban a következő kompetenciák fejlesztését külön is hangsúlyozzák és bizonyos konkrét nyelvi tartalmak és készségek elsajátításához kötik:

- A **nyelvi és diskurzuskompetenciák** növelése a célnyelvi ismereteken túl azt is jelenti, hogy tudatosítjuk a tanulóknak a célnyelvi változatosságot, célnyelvi és anyanyelvi struktúrák közti hasonlóságokat és különbségeket.
- Az **illokúciós és szociopragmatikai kompetenciák** képessé teszik a nyelvtanulókat a különböző nyelvekhez kapcsolódó kommunikációs elvárások felismerésére és teljesítésére, míg a **stratégiai kompetenciák** tudatos használata segít a nyelvi hiányosságok áthidalásában és a multikulturális konfliktusok feloldásában.
- Az **affektív kompetenciák** elősegítik a pozitív attitűdök, a más kultúrák iránti tolerancia és empátia kialakítását és fenntartását, valami a gátlások és ellenérzések feloldását (MAGNUCZNÉ GODÓ 2015).

ÖSSZEFOGLALÁS

A Nyelvkaland ME projektünkbe 8 különböző járásból vontunk be középiskolákat, összesen 2880 tanulót és 32 angolt vagy németet tanító kollégát. A projekt hároméves futamideje alatt mi, a projekt megálmodói, megvalósítói és résztvevői számos tapasztalattal gazdagodtunk: fejlődött a szakmai tudásunk, megértettük a nyelvoktatás és a nyelvtanulás regionális kihívásait, és a projekt keretében jobban megismerhettük a régiókra jellemző nyelvoktatási és nyelvtanulási helyzetet, s az ezekről szerzett tapasztalatok lényegesen hozzájárulnak ahhoz, hogy a Miskolci Egyetemen folyó angol és német nyelvtanárképzésben diplomát szerző hallgatók valóban naprakész tudással és felkészülten kezdjék meg nyelvtanári munkájukat régióink középiskolaiban. Ezúton is szeretnénk köszönetet mondani a projektben részt vevő egyetemi hallgatóinknak, akiknek a lelkesedése nélkül ez a projekt nem valósulhatott volna meg, és azoknak a középiskolai kollégáknak, akik három éven át hozzánk hasonlóan, pozitív hozzáállással támogatták a leendő nyelvtanárokat pályára lépésükben, s első önálló tanítási projektjük megvalósításában. Köszönjük a projektbe bekapcsolódott iskolák diákjainak is, hogy a kísérleti nyúl szerepébe bójtak, és minden élményre nyitottan velünk kalandoztak a *Nyelvkaland ME* projektben.

IRODALOM

- [1] Albert Ágnes, Piniel Katalin (2018). A flow-élmény szerepe a nyelvoktatásban. In G. Molnár Péter, Szőke-Milinte Enikő (szerk.). *Pedagógiai valóságok*. Budapest: PPKE, pp. 120–128.
- [2] Benedek András (szerk.) (2010). *Digitális pedagógia 2.0*. Budapest: Typotex.

- [3] Bikics Gabriella (2020). Élménypedagógia a nyelvtanárképzésben. *Szellem és tudomány* 11 évf., klsz., pp. 27–33.
- [4] Bikics Gabriella, Kegyes Erika (2015). Az interkulturális kompetencia fejlesztési lehetőségei a németnyelvtanár-képzésben. *Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények* X/1, pp. 277–289.
- [5] Bikics Gabriella, Kegyes Erika (2018). Új utak a nyelvtanárképzésben. Egy induló projekt kapcsán. In G. Molnár Péter, Szőke-Milinte Enikő (szerk.) *Pedagógiai valóságok*. Budapest: PPKE, pp. 129–137.
- [6] Bikics, Gabriella, Kegyes, Erika (2020). Aberteuer Sprache? Aber ja! Ein erlebnispädagogisches Projekt. *ÖDaF Mitteilungen* 1/2020, pp. 145–154.
- [7] Csizér Kata (2007). A nyelvtanulási motiváció vizsgálata. Angolul és németül tanuló diákok motivációs beállítódása a nyelvválasztás tükrében. *Új Pedagógiai Szemle* 2007/6. Letölthető: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle/a-nyelvtanulasi-motivacio-vizsgalata> (Letöltve: 2020. aug. 10.).
- [8] Csizér Kata, Dörnyei Zoltán (2002). Az általános iskolások idegen-nyelvtanulási attitűdjei és motivációja. *Magyar Pedagógia* 102/3, 333–353. Letölthető: http://www.magyarpedagogia.hu/archive/mp102_3/csizer-dorneyi-language_learning_attitudes_and_motivation_among_primary_school_children.pdf (Letöltve: 2020. aug. 10.).
- [9] Csizér Kata, Piniel Katalin (2016). Középiskolás diákok angolnyelv-tanulási motivációjának és nyelvtanulási szorongásának vizsgálata. *Iskolakultúra* 6, pp. 3–13.
- [10] Einhorn Ágnes (2015). *A pedagógiai modernizáció és az idegennyelvtanulás*. Miskolc: Miskolci Egyetem.
- [11] Kelemen Krisztián (2013). A tudatos nyelvtanulás – a nyelvi tudatosság és a motiváció szerepe a sikeres nyelvtanulásban. In Karlovitz János Tibor, Torgyik Judit (szerk.). *Vzdelávanie, výskum a metodológia/Oktatás, kutatás, módszertan*. Komarno: International Research Institute, pp. 177–182.
- [12] Liddle, Matthew J. (2008). *Tanítani a taníthatatlant. Élménypedagógiai kézikönyv*. Budapest: Pressley Ridge Magyarország Alapítvány.
- [13] Lovász Károly (2005) *Élménypedagógia*. Szeged: Lectum Kiadó.
- [14] Magnuczné Godó Ágnes (2015). EFL or ELF? Teachers’ perceptions of ELT in Hungary. In Bradley, Fergal, Lappalainen, Pia, Braidwood, Eva (eds.). *Papers from the 26th Communication Skills Workshop: Identity Explored: Language Centre, Language Professional, Language Teacher, Language Learner*. Helsinki: University of Helsinki, pp. 96–110.
- [15] Milch, Werner (2015). *Erlebnispädagogik*. Frankfurt: UTB.
- [16] Öveges Enikő, Csizér Kata (2018). *Vizsgálat a köznevelésben folyó idegennyelv-oktatás kereteiről és hatékonyságáról. Kutatási jelentés 2018*. Letölthető: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/sajtoszoba/nyelvoktatasi_kutatasi_jelentes_2018.pdf (Letöltve: 2020. aug. 10.).

- [17] Piniel, Katalin (2006). Foreign language classroom anxiety: A classroom perspective. In Nikolov Mariann, Horváth Judit (eds.). *UPRT 2006: Empirical studies in English applied linguistics*. Pécs: Lingua Franca Csoport, pp. 39–58.
- [18] Piniel, Katalin, Csizér, Kata (2013). L2 motivation, anxiety and self-efficacy: The interrelationship of individual variables in the secondary school context. *Studies in Second Language Learning and Teaching Department of English Studies, SSLLT* 3 (4), pp. 523–550. Letölthető: <http://www.sslt.amu.edu.pl> (Letöltve: 2020. aug. 10.).
- [19] Tóth Zsuzsa (2015). Befolyásolja-e a szorongás a nyelvtanulás eredményességét? Idegen nyelvi szorongás, nyelvtudás és nyelvérzék összefüggéseinek vizsgálata angol szakos egyetemisták körében. *Modern nyelvoktatás* XXI/1, pp. 18–31.